

Eduskunnan hallintovaliokunnalle

Lausunto
30.9.2025

1/4

Asia: HE 99/2025 vp, teema: työllisyys

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE VALTION TALOUSARVIOKSI VUODELLE 2026

Työ- ja elinkeinoministeriö edistää työmarkkinoiden toimivuutta ja työelämän kehittymistä. Tavoitteena on nostaa työllisyyttä vähintään 100 000 työllisellä vuoteen 2027 mennessä. Tämän saavuttamiseksi helpotetaan työllistämistä, kehitetään kansainvälistä rekrytointia, lisätään paikallista sopimista työmarkkinoilla ja jatketaan työvoimapalvelujen uudistamista. Uudistamalla työelämän lainsäädäntöä muun muassa työllistämisen esteiden purkamisella on keskeinen osa työmarkkinoiden toimivuutta.

Uuden osaamisen luominen, työvoiman osaamisen joustavuus ja osaavan työvoiman riittävyys tulevat olemaan kilpailukyvyn ytimessä. Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen on välttämätöntä yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa. Kotimaisen työvoiman työllisyysasteen noston ohella hallinnonalan toimijat edistävät työperusteista maahanmuuttoa elinkeinoelämän ja investointien tarpeisiin painopisteinä korkeakoulutetut ja työvoimapula-alat pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti.

Vuoden 2026 talousarviota valmisteltaessa työllisyystilanne on erittäin haastava. Taantuma on vähentänyt työllisten määrää, työllisyysaste on laskenut ja työttömyysaste noussut. Työ- ja elinkeinoministeriö tavoittelee elinkeinoelämän uudistumista ja alueiden elinvoiman vahvistumista, työllisyysasteen nousua ja osaavan työvoiman saatavuuden paranemista sekä puhtailla investoinneilla ilmastotavoitteiden edistämistä. Talouden taantumaa takia arvio työllisyysasteen kehityksestä vuosina 2025–2026 on kuitenkin heikko.

Työ- ja elinkeinoministeriön pääluokan 32.30 menot aiheutuvat vuoden 2065 talousarvioesityksessä pääosin EU:n rakennerahasto-, ulkorajayhteistyö- ja muiden koheesiopolitiikan ohjelmien, palkkaturvan sekä alueiden kestävän kasvun ja elinvoiman tukemisen menoista. Lisäksi lukuun sisältyy eräitä pienempiä työllisyyden, yrittäjyyden ja alueiden elinvoiman edistämiseen tarkoitettuja menoja.

Aikaisempina vuosina lukuun sisältyivät julkisista työvoima- ja yrityspalveluista aiheutuvat menot (momentti 32.30.51). Vuodesta 2025 alkaen kuntien muodostamat työvoimaviranomaiset vastaavat työvoimapalveluiden järjestämisestä ja rahoitus työvoimapalveluiden järjestämiseen on siirretty momentille 28.90.30 Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen.

Osana TE-palvelu-uudistusta työvoimapalveluiden ohjausmalli on muutunut. Valtioneuvosto vahvisti työ- ja elinkeinoministeriön esittelystä työllisyyden edistämisen valtakunnalliset tavoitteet joulukuussa 2024. Tavoitteet asetetaan hallituskausittain ja ne ovat voimassa siihen saakka, kunnes uudet tavoitteet asetetaan. Kuluvalle hallituskaudelle asetettuina tavoitteina taataan yhdenvertaiset yhdenvertaiset ja tasa-arvoiset palvelut kaikille asiakkaille molemmilla kansalliskielillä, nostetaan matalan työllisyysasteen asiakasryhmien työllisyyttä, tuetaan työnhakijan nopeaa työllistymistä vaikuttavilla ja etuusmenoja vähentävillä palveluilla, tuetaan ammatillista, alueellista ja kansainvälistä liikkuvuutta työvoimapala-aloille sekä vahvistetaan alueen elinvoimaa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

Vuodenvaihteessa 2024–2025 tapahtuneeseen työvoimapalveluiden järjestämisvastuun siirtoon ennakoitiin liittyvän haasteita palveluiden täysimääräiselle jatkuvuudelle siirtymävaiheen yli. Työnvälitystilasto osoittaa, että alkuvuoden 2025 aikana aktiivisten työvoimapolitiittisten palvelujen käyttö on vähentynyt erityisesti valmennusten ja työvoimakoulutuksen osalta. Sen sijaan eräiden palveluiden käyttö, kuten omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella tuettuna sekä kuntouttava työtoiminta ovat säilyneet volyymiltaan hyvin samantasoisina kuin ennen järjestämisvastuun siirtoa. Uusien tehtävien haltuunotto työllisyysalueilla on sujunut vaihtelevasti ja virrat työttömyyteen ovat joillakin alueilla historiallisen korkealla tasolla. Jo toimeenpanon valmisteluajana oli nähtävissä, että kunnat etenivät valmistelussaan eri aikaisesti. Työllisyysalueilla on edelleen paljon tehtävää organisoitumisessa ja tehtävien haltuunotossa. Taustalla ovat mm. käytössä olevien resurssien vaihtelevuus, mahdollinen aiempi kokemus/kokemattomuus kuntakokeilusta, kuntien päätöksenteon sujuvuus jne.

Työllisyyspalveluihin ja työttömyysturvaseuraamuksiin v. 2026 esitettävät muutokset ja niiden taloudelliset vaikutukset

Hallitusohjelman mukaan työvoimapalveluiden uudistamiseksi työvoimapalveluiden lakisääteistä palveluprosessia kevennetään, jotta rajallisia resursseja voidaan käyttää tarkoituksenmukaisemmin ja asiakaslähtöisemmin. Työvoimapalveluiden palveluprosessin keventämisen ensimmäistä vaihetta koskevat muutokset tulivat voimaan 1.9.2024 (443/2024).

Toisen vaiheen toteuttamiseksi työ- ja elinkeinoministeriö on valmistellut eduskunnalle esityksen työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) muuttamisesta (HE 108/2025 vp). Toisessa vaiheessa työnhakijan palveluprosessia koskevaa sääntelyä esitetään kevennettäväksi siten, että jatkossa palveluprosessiin kuuluvien täydentävien työnhakukeskustelujen järjestäminen perustuisi vahvemmin työnhakijan palvelutarpeeseen ja niiden kaavamaisesta järjestämisestä luovuttaisiin. Samalla työnhakijaksi rekisteröityneelle henkilölle tulisi velvollisuus työnhakuprofiilin laatimiseen ja julkaisemiseen. Työvoimaviranomaisille säädettäisiin uusi lakisääteinen tehtävä laatia ja julkaista työnhakuprofiili, mikäli työnhakija ei laatisi tai julkaisi profiilia määräajassa. Muutoksien tavoitteena olisi työnhakijoiden nopeampi työllistyminen työnhakuprofiilin avulla.

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmatavoitteeseen keventää työvoimapalveluiden lakisääteistä palveluprosessia,

jotta rajallisia resursseja voitaisiin käyttää tarkoituksenmukaisemmin ja asiakaslähtöisemmin. Lisäksi hallitusohjelmakirjausten mukaan virkailijalle annetaan enemmän harkintavaltaa ja velvoitetaan yksilölliseen työllistymisen edistämiseen. Alkukartoitukseen ja henkilökohtaiseen koottamiseen panostetaan. Tavoitteena on myös lisätä hallitusohjelman mukaisesti yksityisten työnvälitysyriyten mahdollisuutta saada tietoja työttömistä työnhakijoista. Lisäksi esitys liittyy hallituksen vuosien 2025–2028 julkisen talouden suunnitelmaan sisältyvään linjaukseen, jonka mukaan työvoimapalveluiden palveluprosessiin liittyvien tehtävien normitusta kevennetään.

Osana hallituksen esitystä työnhakuun, työnhakijan palveluprosessiin sekä työnhakua ja työllistymistä tukeviin palveluihin liittyviä työttömyysturvaseuraamuksia muutettaisiin. Ensimmäisestä laiminlyönnistä asetettaisiin seitsemän kalenteripäivää kestävä korvaukseton aika. Laiminlyöntien toistuessa työnhakija menettäisi oikeutensa työttömyysetuuteen toistaiseksi. Etuus oikeuden piiriin olisi kuitenkin nykyistä helpompi päästä takaisin. Työttömyysturvakiin tehtäisiin lisäksi työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain muuttamisesta johtuvat muutokset sekä muutoksia muun muassa koulutusta vailla olevien nuorten velvollisuuteen hakea opiskelupaikkoja työttömyysetuuden saamisen edellytyksenä. Lisäksi työttömyysturvaseuraamuksiin liittyvien muutosten tavoitteena on selkeyttää ja yksinkertaistaa seuraamuksia ja vahvistaa ohjaavalla vaikutuksella työnhakijoiden työnhakua, osallistumista heille järjestettävään palveluprosessiin sekä osallistumista työnhakua ja työllistymisen edistämistä tukeviin muihin palveluihin. Uudistus on osa hallitusohjelmanmukaisen kannustavamman ja velvoittavamman sosiaaliturvan uudistamisen kokonaisuutta.

Työnhakijan palveluprosessiin ja palveluihin ehdotetut muutokset vähentäisivät kokonaisuudessaan työvoimaviranomaisten tehtäviä 34,3 miljoonalla eurolla, joka vastaa 572 henkilötyövuotta. Työ- ja elinkeinoministeriö katsoo kuitenkin, että kunnilla ei olisi tosiallisia edellytyksiä suoritua lakisääteisistä tehtävistään ilman, että tehtyjen selvitysten perusteella havaittu työvoimapalvelujen henkilöasiakaspalvelun resurssivaje huomioidaan tässä yhteydessä. Näin ollen ehdotetut muutokset tarkoittaisivat työvoimaviranomaisten tehtävien vähentämistä valtionosuusrahoituksesta yhteensä 1 080 000 eurolla, eli 18 henkilötyövuotta vastaavalla määrällä vuoden 2026 alusta lähtien. Vähennys tehtäisiin valtion talousarviossa momentille 28.90.30 Valtionosuus kunnille peruspalvelujen järjestämiseen.

Työttömyysturvaseuraamuksiin liittyvien muutosten arvioidaan vähentävän julkiselle taloudelle aiheutuvia sosiaaliturvamenoja noin 14,9 miljoonalla eurolla vuodessa. Yhteensä muutokset vahvistaisivat työllisyyttä arviolta noin 100–700 työllisellä. Työllisyysvaikutus vähentäisi julkisen talouden vuotuisia menoja arviolta noin 2,5–16,8 miljoonalla eurolla.

Esityksestä aiheutuvien tietojärjestelmien muutuskustannusten arvioidaan olevan kokonaisuudessaan vuosien 2025–2026 aikana noin 3,8 miljoonaa euroa. Tietojärjestelmiin kohdistuviin järjestelmämuutoksiin esitetään talousarviossa 2 450 000 euroa työ- ja elinkeinoministeriön momentille 32.01.10. Digitalisaation kehittäminen.

Sukupuolten tasa-arvo työ- ja elinkeinoministeriön pääluokassa

Alueiden kehittämisen suunnittelujärjestelmässä otetaan huomioon eri väestöryhmien tarpeet alueiden kehittämisen kokonaisuudessa. Sukupuolten tasa-arvon toteuttamisen varmistamiseksi kiinnitetään erityistä huomiota sukupuolten osallistumisen turvaamiseksi suunnittelujärjestelmään kuuluvien toimielinten toimintaan. Alueiden hyvinvoinnin kannalta sukupuolten tasa-arvon edistäminen on myös alueen kilpailukykyyn ja vetovoimaisuuteen liittyvä kysymys, joka liittyy niin tasapainoisen väestörakenteen kuin työpaikkojen, yritystoiminnan, palvelujen ja alueen vetovoimaisuuden säilymiseen.

Maahanmuuttajanaiset nostetaan kotoutumis- ja työllisyystoimien erityiseksi kohderyhmäksi vahvistamaan heidän osallisuuttaan työelämässä ja muussa yhteiskunnassa.

Työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta edistetään mm. työllisyyden ja yrittäjyyden toimenpiteiden avulla. Työvoimapalveluiden uudistusten jatkamisella tuetaan työllistymistä. Tehokkailla työvoima- ja yrityspalveluilla rohkaistaan osaamisen uudistamiseen ja ammatilliseen liikkuvuuteen, mikä on olennaisen tärkeää erityisesti rakennemuutostilanteissa.

Uuden ohjelmakauden EU:n alue- ja rakennepoliittikan ohjelmassa Uudistuva ja osaava Suomi 2021—2027 sukupuolten tasa-arvo on huomioitu läpileikkaavana periaatteena. Sen lisäksi, että tasa-arvoa edistetään kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten välisen tasa-arvon edistäminen. Hankkeiden tulee noudattaa EU:n perusoikeuskirjan mukaisia oikeuksia ja periaatteita ml. sukupuolten tasa-arvo. Kaikissa jäsenmaissa pitää lisäksi seurata tasa-arvoa edistävien hankkeiden rahoitusosuutta yhtenevän luokittelujärjestelmän mukaisesti.

Minna Nieminen
erityisasiantuntija